

Jan Hankus, Łukasz Hankus
Główny Instytut Górnictwa, Katowice

Nowa metoda badań diagnostycznych drutów i lin stalowych z wykorzystaniem magnetycznej pamięci metalu.

Diagnostyka techniczna pracujących lin stalowych obejmuje szeroki zakres badań prowadzonych zarówno w warunkach ruchowych jak i laboratoryjnych [5,6]. Badania takie między innymi od przeszło 50-ciu lat prowadzi Laboratorium Lin i Urządzeń Szybowych Głównego Instytutu Górnictwa w Katowicach. Zakres prac naukowo-badawczych obejmuje bowiem : opracowanie nowych i doskonalenie istniejących konstrukcji lin przy współpracy z fabrykami lin ,określanie głównych własności lin, badanie procesów postępującego zmęczenia (osłabienia) oraz opracowanie kryteriów dopuszczalnego zużycia lin w warunkach ruchowych. W pracy przedstawiono próbę wykorzystania w diagnostyce technicznej drutów i lin stalowych nowej metody opartej na efekcie magnetycznej pamięci metalu MPM i naturalnym namagnesowaniu w magnetycznym polu Ziemi. Nowa metoda oparta na efekcie magnetycznej pamięci metalu, uważana jest za metodę diagnostyki XXI wieku [2,3,4]. Ma ona wiele zalet w stosunku do metod tradycyjnych (ultradźwięki, tradycyjna magnetyczna, rentgen it.).

Podstawy teoretyczne metody

Magnetyczna pamięć metalu MPM jest to nieodwracalna zmiana stanu namagnesowania ferromagnetyków czyli wyrobów stalowych (drutów stalowych, liny itp). Początkowa MPM nowej liny przejawia się w postaci magnetyzmu szczątkowego, uformowanego po wykonaniu drutów i skręceniu ich w linę, a następnie schłodzeniu w magnetycznym polu Ziemi.. Charakteryzuje ona strukturalną i technologiczną dziedziczność drutów ,które poddane były różnej wielooperacyjnej obróbce. Pod wpływem cyklicznie zmiennych obciążeń roboczych, przewyższających średni poziom naprężeń wewnętrznych, druty poddawane są dalszemu „samonamagnesowaniu” w słabym magnetycznym polu Ziemi Nowa metoda rozwijana przez A.A.Dubowa oparta jest na znanym zjawisku rozproszenia strumienia magnetycznego na obszarach materiału o odmiennej przenikalności magnetycznej [1]’ Polega na rejestracji własnych magnetycznych pól rozproszenia (WMPR) drutów ,splotek i całej liny w obszarach koncentracji naprężeń (OKN) pod wpływem obciążeń roboczych w słabym magnetycznym polu Ziemi.

Magnetyczny współczynnik intensywności naprężenia

Podstawowym kryterium przy diagnostyce lin nowych i eksploatowanych metodą magnetycznej pamięci metalu jest określenie na powierzchni drutów i splotek splotek stref koncentracji naprężeń (KN) ,charakteryzujących się zmianą znaku magnetycznego pola rozproszenia H_p lub linii charakteryzujących się zerową wartością składowej normalnej pola H_p Z liniami koncentracji naprężeń mogą być związane znaczne odkształcenia plastyczne , wżery korozyjne , starcia i zmęczeniowe pęknięcia drutów, które powodują lokalne zmniejszenie przenikalności magnetycznej. Linia $H_p = 0$ odpowiada przekrojowi części elementu (drutu) z maksymalną odpornością magnetyczną i opisuje obszar

największej niejednorodności struktury metalu oraz maksymalnej koncentracji naprężeń wewnętrznych (OKNW). Drugim wskaźnikiem stanu jest magnetyczny współczynnik intensywności naprężenia K_{in} określony jako gradient (intensywność zmiany) składowej pionowej rozproszonego pola magnetycznego na ustalonym odcinku $2l_0$.
równy

$$K_{in} = \frac{|\Delta H_p|}{2l_0} = \frac{|H_{p1} - H_{p2}|}{2l_0} \quad (3.1)$$

-gdzie : K_{in} - magnetyczny współczynnik intensywności naprężenia

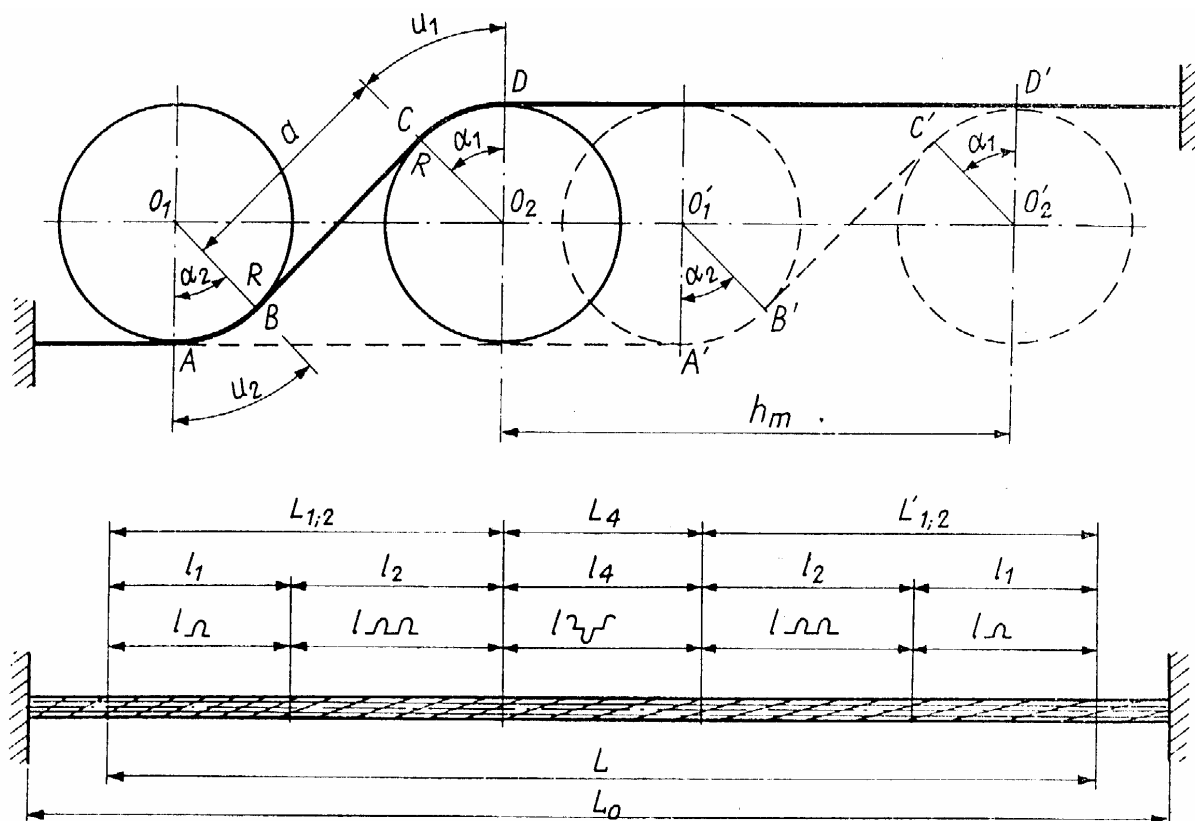
$|\Delta H_p|$ – bezwzględna wartość różnicy H_p między dwoma punktami położonymi na prostopadłej do KN z zerową wartością H_p w równej odległości l_0 po przeciwnych stronach KN. Ponieważ $|\Delta H_p|$ jest proporcjonalne do $|\Delta\sigma|$ magnetyczny współczynnik koncentracji naprężenia ma wartość wprost proporcjonalną do bezwzględnej wartości różnicy naprężenia na odcinku $2l_0$.

Wstępne badania doświadczalne

Badania miały na celu potwierdzenie w sposób namacalny czy zjawisko oparte na efekcie magnetycznej pamięci metalu występuje w drutach linowych o różnym stopniu ich zmęczenia, a także w splotkach liny

Badania drutów

Z odcinka liny po zakończeniu badania zmęczeniowego na maszynie P4-GIG-2 (rys.4), wycięto cztery próbki drutów o długości ok 100 mm, które uzupełniono trzema próbkami przyjmując oznaczenia :

Rys. 3. 1. Rozkład przęgić w odcinku badanym w maszynie P4-GIG-2

Podczas każdego cyklu (ruch wózka tam i z powrotem) odcinki l_1 (rys.4) przeginane są jednostronnie jeden raz, odcinki l_2 jednostronnie dwa razy, a odcinek środkowy l_4 przeginany jest dwustronnie dwa razy. Na tym odcinku następuje zerwanie badanej próbki.

A- drut z miejsca nie przeginanego ;

B – d rut z miejsca przeginanego jednostronnie jeden raz;

C - drut z miejsca przeginanego jednostronnie dwa razy ;

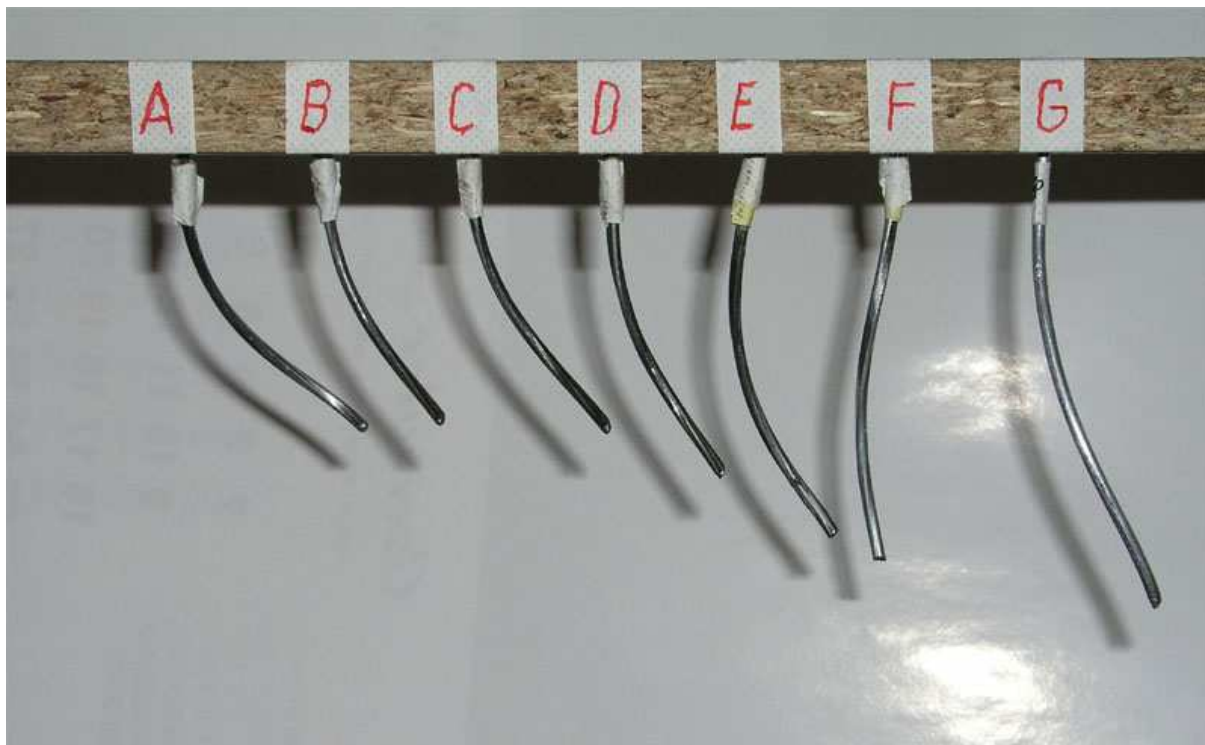
D- drut z miejsca przeginanego dwustronnie dwa razy.

E- drut pęknięty w warunkach ruchowych ;

F- drut z liny w stanie nowym ;

G- drut z innej liny nowej poddanej statystycznej próbie rozciągania aż do zerwania.

Na rysunku 4.1 zestawiono badane próbki drutów (**rys bez opilek**). Próbki drutów po wycięciu z liny nie prostowano aby nie wpływać na stan wewnętrznych naprężeń dlatego zachowują one kształt przestrzennej linii śrubowej.

Rys. 4.1 Próbki drutów przygotowane do badań

Próbki drutów od A do E pochodzą z liny o powierzchniowym styku drutów typu DYFORM, która została zastosowana w Kopalni Węgla Kamiennego „Rozbark.” Podczas pracy w drutach liny występowały naprężenia rozciągające, zginające, skręcające oraz naciski pomiędzy liną a dnem rowka koła linowego. Działał więc złożony stan naprężeń cyklicznie zmiennych, wywołujący zmęczenie materiału i pękanie drutów. Odcinek liny odłożonej badany w maszynie zmęczeniowej zerwał się po wykonaniu 60275 cykli zmian obciążeń (lina nowa wytrzymała 82430 cykli) przy sumarycznej liczbie 112 pęknięć drutów. Wynika z powyższego, że spadek trwałości liny po zakończeniu eksploatacji w odniesieniu do liny nowej wynosił ok.27%.

Następnie do kolejnych próbek drutów zbliżano pojemnik z opiłkami metalu i stwierdzono z zaskoczeniem, że opiłki przyciągane są do drutów tak jak do magnesu trwałego. Uwidocznione zostało to na rys.4.2

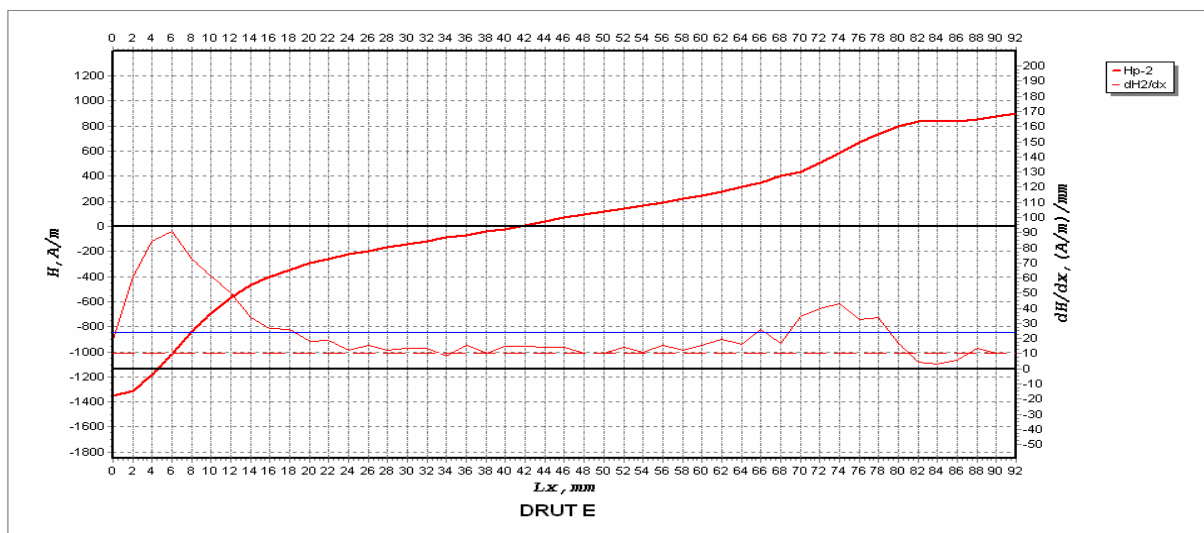

Rys. 4.2. Próbki drutów przyciągające opiłki żelaza

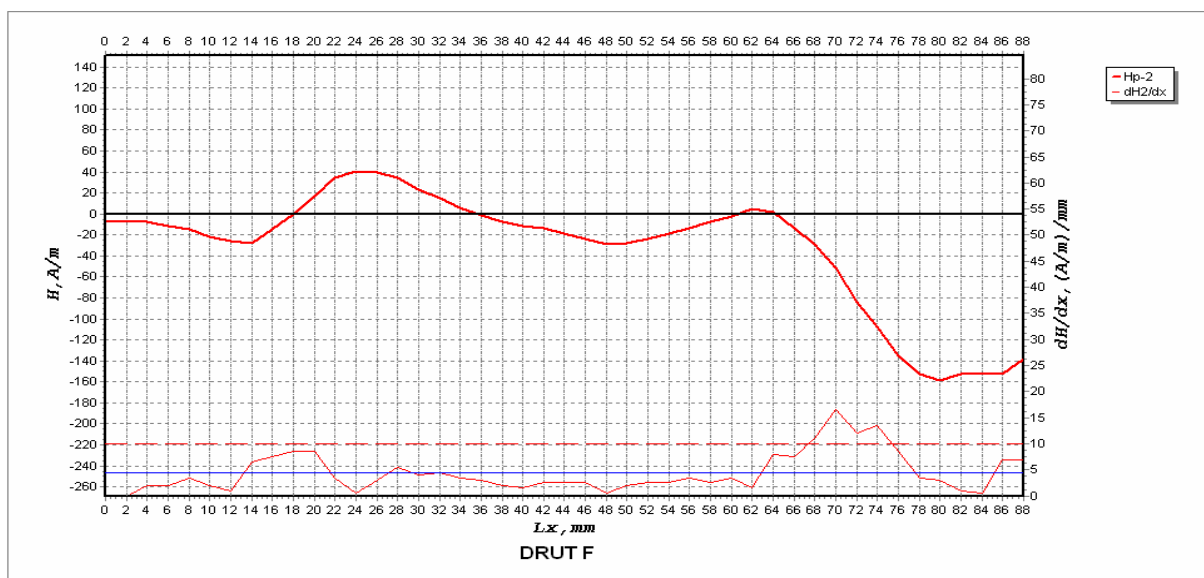
Tym samym ujawnione zostało po raz pierwszy (J.Hankus lipiec 2003 r) zjawisko namagnesowania się drutów liny obciążanej w warunkach eksploatacji i w czasie badania zmęczeniowego. Jedynie koniec próbki F nie został obklejony opiłkami , co świadczy o znacznie słabszym jej namagnesowaniu niż pozostałych próbek .

Zauważono także, różne ilości podwieszonych opiłków na poszczególnych próbkach, świadczące o różnym stopniu ich namagnesowania. Najmniej opiłków było na próbce A, a najwięcej na próbce D. Próbka D w sposób trwały przyciągała również gwoździ o 17,5 mm .

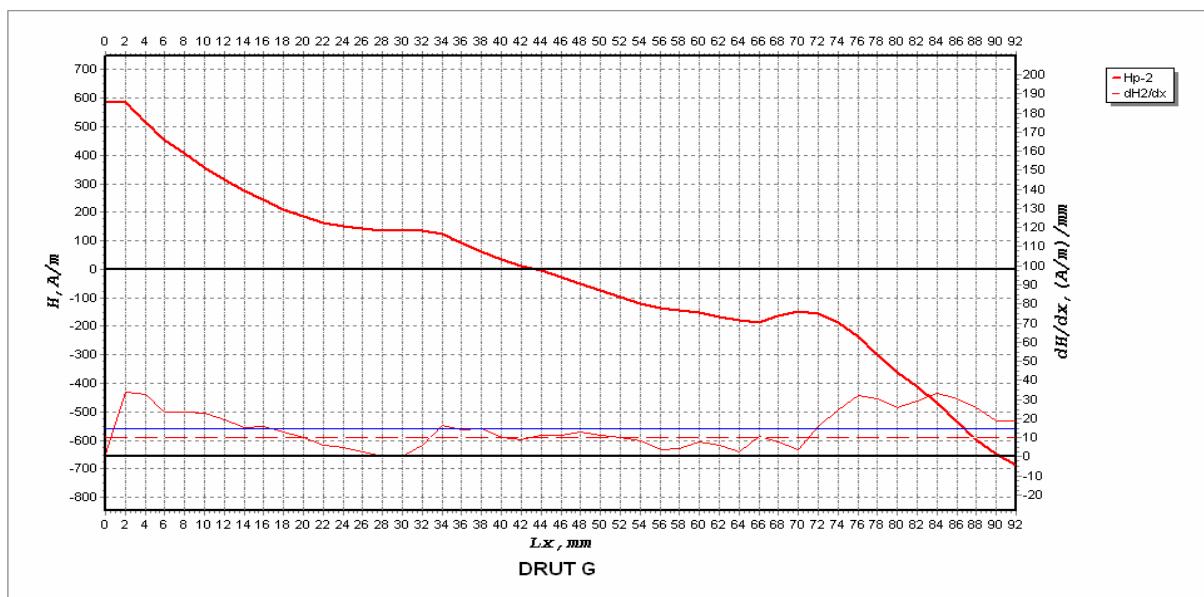
Rysunki 4.3, 4.4 i 4.5 przedstawiają przykładowo przebiegi zależności $H_p = f(x)$ i $K_{in} = \varphi(x)$ uzyskane dla próbek E, F, G.

Rys. 4.3 Przebieg zmian H_p i K_{in} uzyskany podczas przesuwania sondy wzdłuż osi próbki drutu E.

Rys.4.4. Przebieg zmian H_p i K_{in} uzyskany podczas przesuwania sondy wzdłuż osi próbki drutu F.

Rys. 4.5. Przebieg zmian H_p i K_{in} uzyskany podczas przesuwania sondy wzdłuż osi próbki drutu G

Najniższą wartość magnetycznego współczynnika koncentracji naprężenia wykazuje próbka F reprezentująca drut z liny w stanie nowym. Charakteryzuje on tylko strukturalną i technologiczną dziedziczność w postaci magnetyzmu szczątkowego.

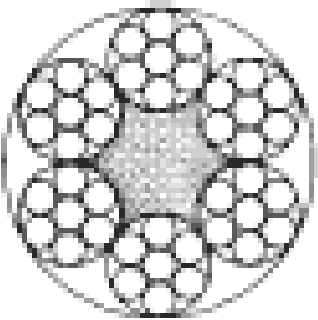
Badania zmęczeniowe liny

Wartościowe wnioski jakie uzyskano z badań wstępnych omówionych w rozdziale 4 były podstawą do kontynuowania odpowiednio zaprogramowanych badań. Prowadzone były połączone badania zmęczeniowe liny w maszynie P5 –GIG –3 (rys.5.1) oraz badania z wykorzystaniem magnetycznej pamięci metalu. Badania prowadzono za pomocą specjalnie wykonanej w GIG głowicy pomiarowej.

Rys. 5.1. Schemat kinematyczny maszyny zmęczeniowej P4- GIG-3 do badania lin o średnicy 10 – 20 mm: 1 – wahacz górny, 2 – sprężyna pulsacyjna , 3- sprężyna napinająca , 4 – wahacz tylny , 5 – lina , 6 – wahacz przednim , 7- łącznik, 8 – korba, 9 – głowica pomiarowa

Przedmiotem badań była próbka liny, której przekrój poprzeczny oraz dane konstrukcyjne i wytrzymałościowe podano w tablicy 5.1.

Tablica 5.1. Przekrój poprzeczny oraz dane konstrukcyjne i wytrzymałościowe badanej liny

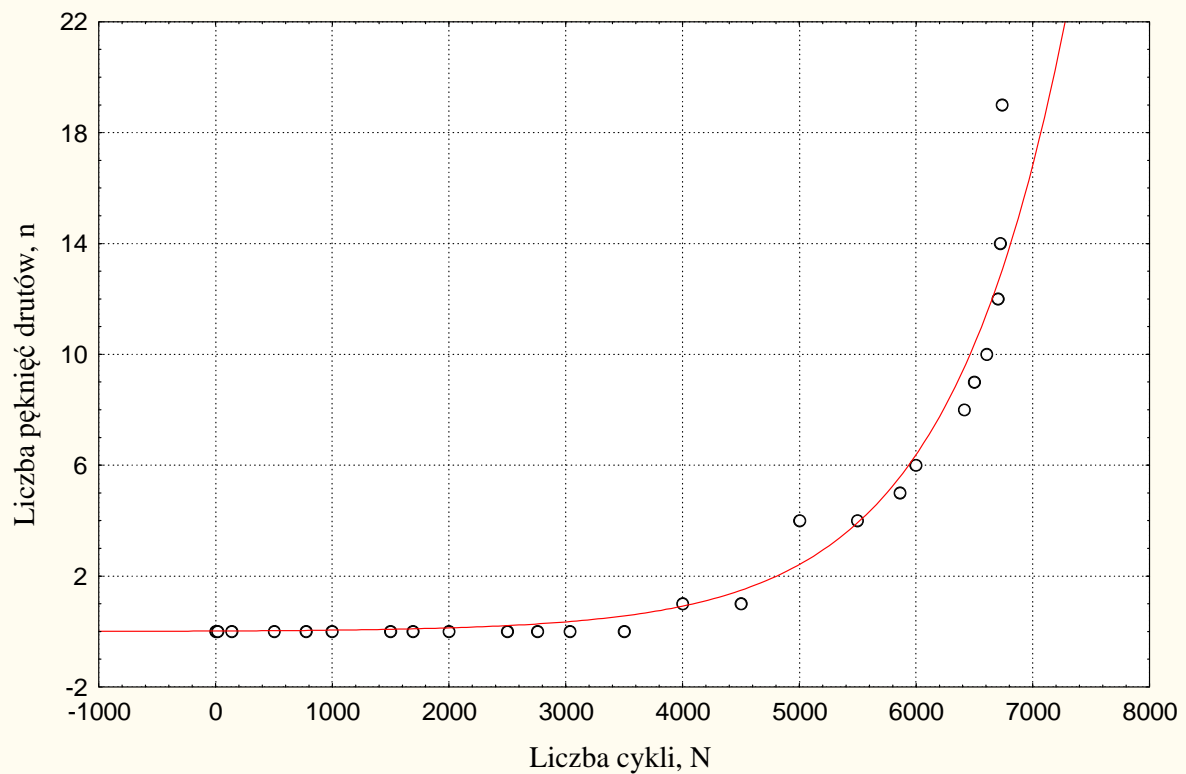
	Parametr	Wartość parametru
	Średnica nominalna d , mm	16
	Przekrój nośny F , mm ²	95,332
	Masa 1 m q , kg	0,865
	Druty o wytrzymałości R_m , MPa	1570
	Konstrukcja	16 NAT 6x7 + NF , prawa przeciwzwita z/S
	Nominalna siła zrywająca linę P_n , kN	149,67

Lina przeginana była dwustronnie przy cyklicznie zmiennych obciążeniach rozciągających i obrocie liny wokół własnej osi.

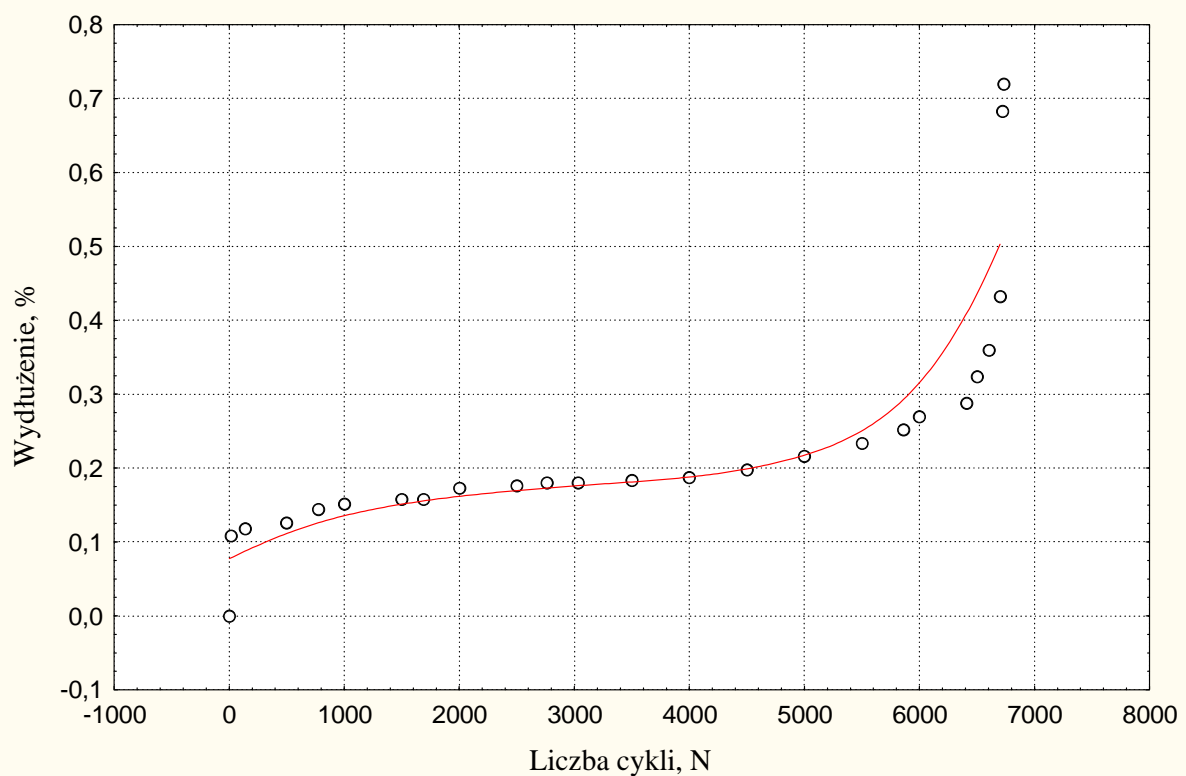
Przy ustalonych liczbach cykli przerywano badanie zmęczeniowe i za pomocą odpowiednio skonstruowanej głowicy mocowanej na linie (rys.5.1), prowadzono rejestrację zmian rozproszonego pola magnetycznego wzdłuż jednej splotki.

Mechaniczne wskaźniki postępującego zmęczenia -zużycia

Wieloletnie badania zmęczeniowe [5] wykazały, że głównymi mechanicznymi wskaźnikami postępującego zmęczenia jest narastanie pęknięć drutów oraz wydłużanie się badanej próbki aż do zerwania liny. Na rys.5.2 i 5.3 przedstawiono przebiegi krzywych narastania liczby pęknięć drutów i wydłużania się liny w funkcji liczby cykli zmęczeniowych. Przebiegi $n = f(N)$ i $\epsilon = \varphi(N)$ są typowe jakie uzyskuje się w laboratoryjnych badaniach zmęczeniowych [5].Zerwania liny nastąpiło przy liczbie cykli zmęczeniowych $N = 6735$.

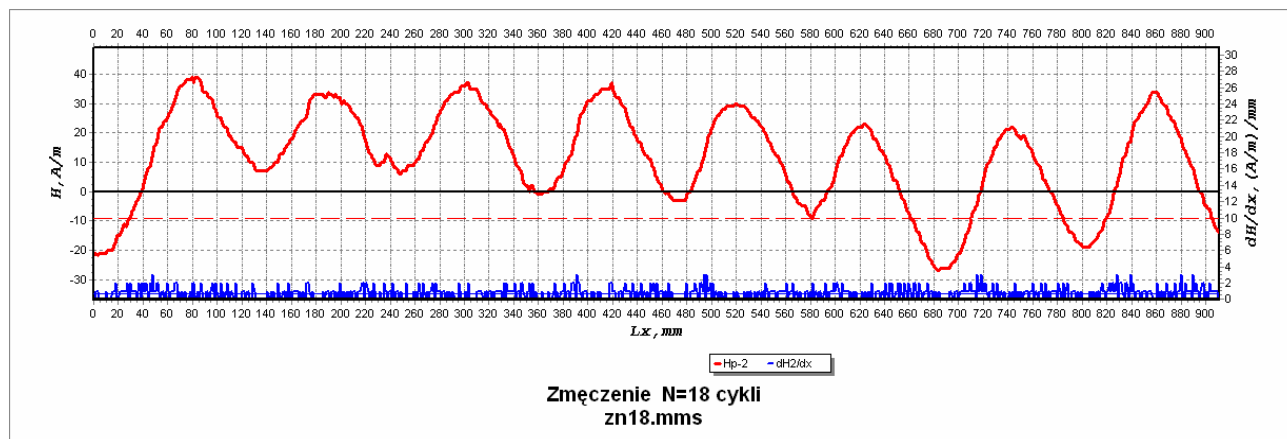
Rys. 5.2. Wykres narastania liczby pęknięć drutów linii 16 NAT 6x7 + NF badanej w maszynie w maszynie P4- GIG-3;

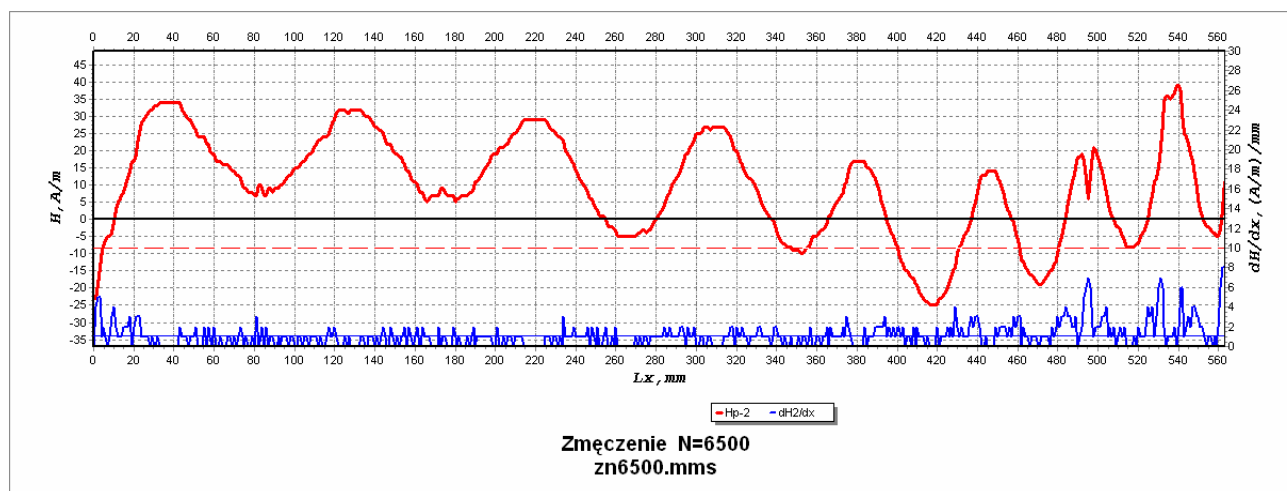
Rys.5.3. Punkty odwzorowujące wyniki badań oraz przebiegi krzywej empirycznej wydłużania się linii 16 NAT 6x7 + NF badanej w maszynie P4- GIG-3;

Magnetyczne wskaźniki postępującego zmęczenia -zużycia (umocnienia) lin

Pomiary postępującego zmęczenia z wykorzystaniem efektu magnetycznej pamięci metalu prowadzono za pomocą specjalnej głowicy (rys.5.1), która przesuwiała się nad powierzchnią splotek ruchem śrubowym o skoku równym skokowi liny. Pomiary zmian pionowej składowej pola magnetycznego H_p i magnetycznego współczynnika koncentracji naprężeń K_{in} prowadzono sukcesywnie przy różnych liczbach cykli zmęczeniowych. Na rys.5.4 i 5.5 przedstawiono przykładowo przebiegi zależności $H_p = f(x)$ i $K_{in} = \varphi(x)$ uzyskane dla badanej liny po wykonaniu przez nią 18 i 6500 cykli zmęczeniowych.

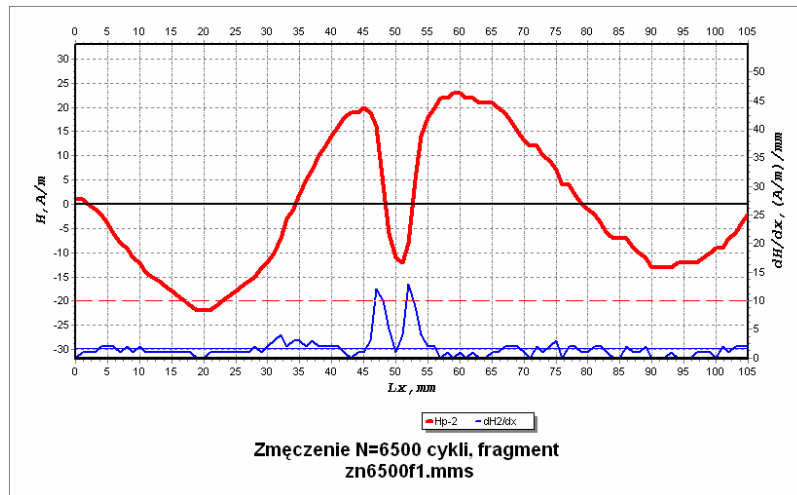

Rys 5.4. Przebiegi zmian H_p i K_{in} uzyskane podczas przesuwania sondy ruchem śrubowym wzdłuż osi splotki po wykonaniu przez linę 18 cykli zmęczeniowych

Rys. 5.5. Przebiegi zmian H_p i K_{in} uzyskane podczas przesuwania sondy ruchem śrubowym wzdłuż osi splotki po wykonaniu przez linę 6500 cykli zmęczeniowych

Z magnetogramów widać zmienne przebiegi H_p i K_{in} dla liny prawie nowej i liny tuż przed zerwaniem. Zauważa się znaczny wzrost wartości magnetycznego współczynnika koncentracji naprężeń K_{in} w obszarze gdzie odcinek liny przeginany był dwustronnie przy cyklicznie zmiennych obciążeniach rozciągających. W tym miejscu było najwięcej pękniętych drutów i po dalszych 235 cyklach nastąpiło zerwanie dwóch splotek liny.

Rys.5.6. Przebiegi zmian H_p i K_{in} uzyskane podczas przesuwania sondy ruchem śrubowym wzdłuż osi splotki nad pękniętymi drutami

Rysunek 5.6 przedstawia przebiegi zmian H_p i K_{in} uzyskane nad pękniętymi drutami. Wyraźne zmiany pionowej składowej pola magnetycznego H_p i magnetycznego współczynnika koncentracji naprężeń K_{in} w miejscu napotkanej przerwy (patrz punkt 2.3. pole magnetyczne nad wadą), wskazuje na dużą czułość metody MPM.

Ilnościowa ocena stopnia zmęczenia drutów i liny z wykorzystaniem metodyki MPM

Dalszym etapem prac było sprawdzenie czy opracowana przez A.A Dubowa i jego zespół metodyka określania stopnia zużycia pracujących elementów i urządzeń z wykorzystaniem MPM może być również przydatna dla drutów i lin stalowych. Autorzy [3,4] w oparciu o wyniki badań doświadczalnych prowadzonych w warunkach rozciągania i cyklicznego obciążania próbek z różnych gatunków stali (węglowych i perlitycznych niskostopowych) opracowali metodykę cyfrowej analizy wyników pomiarów obejmującą :

1. przegląd uzyskanych magnetogramów na ekranie monitora (rys. 4.2 -4. 4, 4.5, 5.4, 5.5)
2. wyszukanie obszarów koncentracji naprężeń (KN) na podstawie największych zmian H_p i K_{in} na każdym kanale pomiarowym,
3. zestawienie tablic maksymalnych wartości K_{in}^{max} dla każdego obszaru KN,

4 . obliczenie średniej wartości
$$K_{in}^{sr} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n K_{in}^i \quad (6.1)$$

ze wszystkich obszarów KN

gdzie: n – ilość obszarów KN

5. określenie magnetycznego wskaźnika zużycia dla wszystkich obszarów koncentracji naprężeń (OKN) według wzoru :

$$\frac{K_{in}^{max}}{K_{in}^{sr}} = m \quad (6.2)$$

Jeżeli uzyskana wartość m jest większa od granicznej wartości m_{gr} to można wysnuć wniosek, że badany element jest tuż przed uszkodzeniem w analizowanym OKN.. Dla

pozostałych odcinków z OKN, dla których wartość $m \leq m_{gr}$ dokonuje się obliczeń końcowego okresu pracy według wyżej opisanej metodologii.

Jak podają autorzy metodyki wartości m mogą zmieniać się w zależności od strukturalno-mechanicznego stanu metalu po różnych obróbkach technologicznych lub wpływu różnych czynników eksploatacyjnych. Dla badanych materiałów w zależności od ich stanu strukturalno-mechanicznego wartości parametru m zawierały się w przedziale od **2 do 4**.

Dla konkretnych przypadków należy ustalić graniczne wartości parametrów m_{gr} , przy których możliwa jest jeszcze bezpieczna eksploatacja elementów konstrukcji i maszyn. Jak wykazały laboratoryjne i przemysłowe eksperymenty przeprowadzone przez autorów metodyki, dla badanych materiałów graniczne dopuszczalne wartości m_{gr} z uwzględnieniem zapasu nie powinny być niższe niż **2,0**. W praktyce w zależności od warunków obciążenia, charakteru stanu naprężeń i deformacji, temperatury, ciśnienia medium roboczego, prędkości i cykliczności obciążenia, wpływu otaczającego środowiska i innych czynników dopuszczalne graniczne wartości m_{gr} w OKN mogą różnić się od wartości otrzymanych w warunkach laboratoryjnych. Korektę wartości m_{gr} dokonuje się na podstawie nagromadzonych w banku danych z wyników kontroli rzeczywistych wyrobów znajdujących się w eksploatacji.

Analiza stopnia zmęczenia drutów

W pierwszej kolejności wykorzystując opisaną powyżej metodykę przeprowadzono analizę wyników badań drutów omówionych częściowo w punkcie 4.1. wykorzystując programy komputerowe „MPM-System” i „MPM-Resurs).

W tabelicy 6.1 zestawiono wyniki analizy. Druty linowe wykonuje się ze stali węglowej, przy czym próbki A,B,C,D,E i F miały wytrzymałość na rozciąganie 1770 MPa, a próbka G wytrzymałość wyższą 1670 MPa. Druty linowe w procesie produkcji poddaje się wielu operacjom technologicznym, w tym również przeróbce plastycznej na zimno tzw. ciągnięciu. Powoduje to, że na wykresie rozciągania nie ma wyraźnie zaznaczonej granicy plastyczności R_e [5]. Wobec tego wyznacza się umowną granicę plastyczności $R_{0,2}$ odpowiadającą naprężeniu przy którym próbka doznaje 0,2 % względnego wydłużenia trwałego. Jak wynika z danych tabelicy 6.1 dla próbek drutów A,B,C,D i E wartości magnetycznego wskaźnika podatności na odkształcenia m przewyższają wartość graniczną 2,0.[3,4]. Jest to uzasadnione gdyż próbki te pobrano z liny po zakończonym badaniu zmęczeniowym. Natomiast znaczne mniejsze wartości $m < 2$ uzyskano dla próbek F (pobrana z liny nowej) i G (pobrana z liny nowej po próbie rozciągania aż do zerwania).

Tablica 6.1 Wyniki analizy MPM drutów

Oznaczenie próbki	K_{in}^{sr} (A/m)/mm	K_{in}^{max} (A/m)/mm	m
A	18,361	69,000	3,758 > 2,0
B	38,383	90,143	2,349 > 2,0
C	33,910	111,357	3,284 > 2,0
D	58,681	368,000	6,271 > 2,0
E	1,900	4,000	2,105 > 2,0
F	1,901	0,500	0,263 < 2,0
G	1,902	1,000	0,526 < 2,0

Analiza własności liny

Uzyskane z pomiarów magnetogramy poddano ilościowej analizie zgodnie z punktem 5.3. Przeprowadzono również analizę procesów narastania pęknięć drutów i wydłużania się liny. W tabelicy 6.2 zestawiono zmianę klasycznych (mechanicznych) i magnetycznych wskaźników postępującego zmęczenia w funkcji liczby cykli zmęczeniowych. Widzimy, że wszystkie wartości magnetycznego wskaźnika podatności na odkształcenia m przewyższają wartość graniczną 2,0 proponowaną dla elementów litych stalowych [3]. Wyniki pomiarów charakteryzuje pewien rozrzut dlatego też dla wykrycia wzajemnych współzależności, dalszą analizę zbiorów prowadzono metodami statystyki i rachunku prawdopodobieństwa (metody probabilistyczne analizy).

Tablica 6.2 Analiza wyników badań własności lin

Liczba cykli N	Liczba pęknięć drutów n	Wydłużenie względne liny $\epsilon, \%$	K_{in}^{max} (A/m)mm	m
18	0	0,108	3,000	4,071
500	0	0,126	12,000	13,309
1000	0	0,151	8,000	5,435
1500	0	0,158	5,000	4,531
2000	0	0,173	8,000	5,702
2500	0	0,176	7,000	3,564
3000	0	0,180	5,000	4,976
3500	0	0,183	11,00	11,346
4000	1	0,187	4,000	4,440
4500	2	0,198	6,000	5,013
5000	4	0,216	12,00	13,309
5500	5	0,234	7,000	6,893
6000	6	0,270	5,000	4,908
6500	9	0,323	8,000	7,072
6723	14	0,683	22,00	12,778
6735	19	0,719	22,00	11,297

Analiza korelacyjna

Siłę współzależności (powiązania liniowego) między dwoma zmiennymi X,Y określa współczynnik korelacji liniowej Pearsona r_{xy} . W tabelicy 6.3 zestawiono przykładowe wartości r_{xy} dla pięciu zmiennych badanych parametrów liny.

Tablica 6.3. Korelacja między parametrami badanej liny nr 1

Parametr	Liczba cykli, N	Liczba pęknięć drutów, n	Wydłużenie, ϵ	Współczynnik koncentracji K_{in}	Wskaźnik zmęczenia m
Liczba cykli, N	1,00	0,88	0,94	0,71	0,79
Liczba pęknięć drutów, n	0,88	1,00	0,96	0,81	0,80
Wydłużenie, ϵ	0,94	0,96	1,00	0,85	0,81
Współczynnik	0,71	0,81	0,85	1,00	0,82

koncentracji K_{in}					
Wskaźnik zmęczenia m	0,79	0,80	0,81	0,82	1,00

Z danych tablicy wynika, że wszystkie współczynniki korelacji są istotne przy poziomie istotności $\alpha < 0,05$. Uwzględniając przyjmowaną w analizie statystycznej skalę korelacji, można stwierdzić, że między wszystkimi zmiennymi istnieje duża współzależność,

Między współczynnikiem koncentracji naprężeń K_{in} i wskaźnikiem zmęczenia m a liczbą cykli zmian obciążeń N , liczbą pęknięć drutów n i wydłużeniem ϵ istnieje wysoka dodatnia korelacja ($r_{xy} > 0,70$). Oznacza to zależność znaczną.

Analiza regresyjna

Analiza regresyjna jest metodą umożliwiającą określenie analitycznego związku między zmienną zależną, będącą wynikiem badanego zjawiska, a innymi zmiennymi, które mają istotny wpływ na przebieg tego zjawiska. Związek taki zwany jest funkcją (modelem regresji). Z danych tablicy 6.3 wynika, że pomiędzy wyznaczonymi wartościami magnetycznego wskaźnika zużycia (umocnienia) m , a liczbą cykli zmęczeniowych N , liczbą pęknięć drutów n i względnym wydłużeniem próbki liny ϵ istnieje wysoka współzależność, a współczynniki korelacji liniowej są istotne przy poziomie istotności $\alpha < 0,05$. ($r_{xy} > 0,70$). Oznacza to, że pomiędzy rozproszone wyniki pomiarów najlepiej wpisują się proste regresji o równaniach

$$m(N, n, \epsilon) = y = a_i + b_i \cdot x \quad (6.3)$$

gdzie m - magnetyczny wskaźnik zużycia liny,
 a_i, b_i - parametry strukturalne modeli,

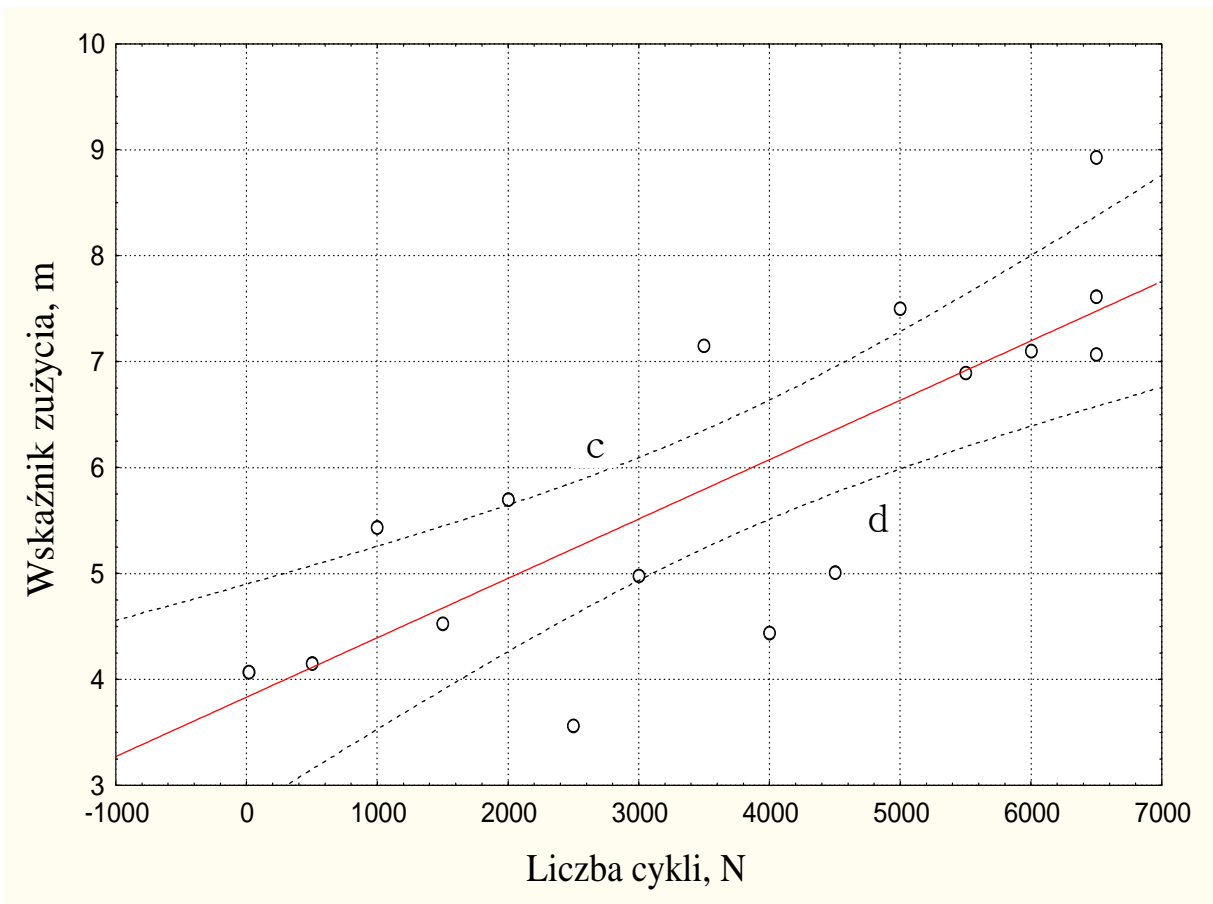
W wyniku obliczeń dla analizowanej liny uzyskano zależności

$$n(N) = 3,8336 + 0,00056 N \quad (6.4)$$

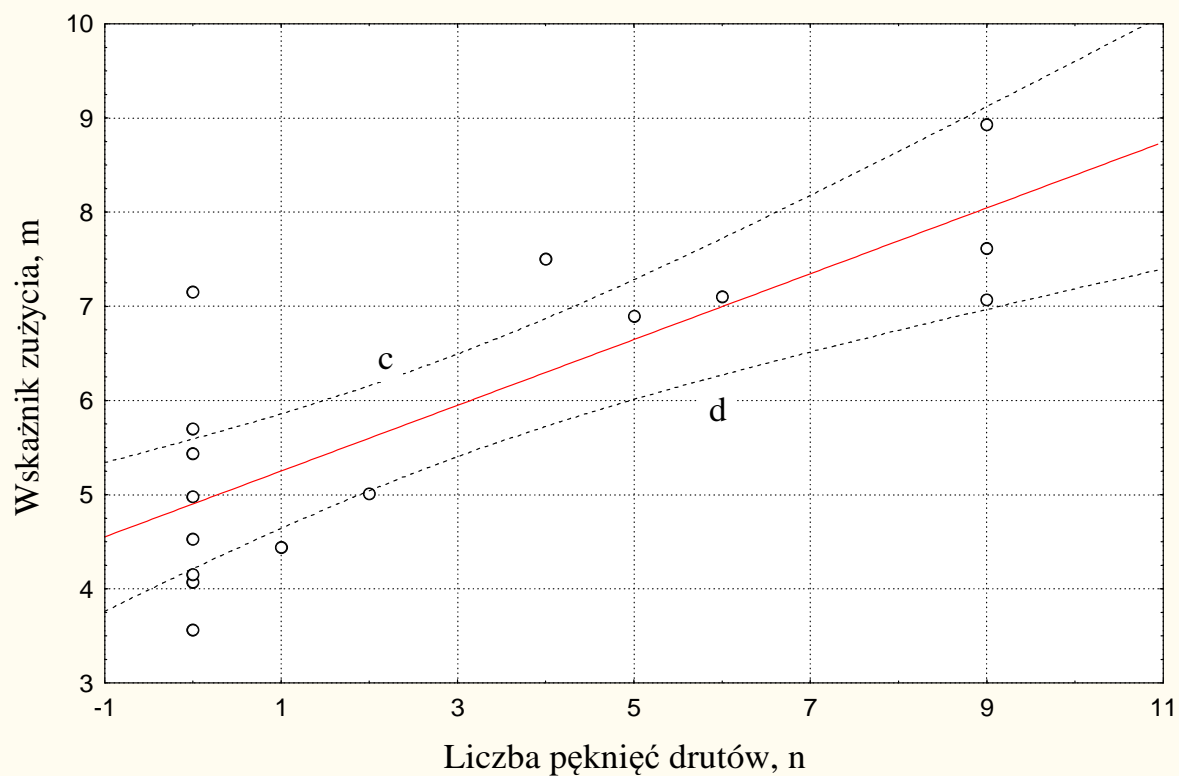
$$m(n) = 4,9016 + 0,3421 n \quad (6.5)$$

$$m(\epsilon) = 1,9811 + 18,757 \epsilon \quad (6.6)$$

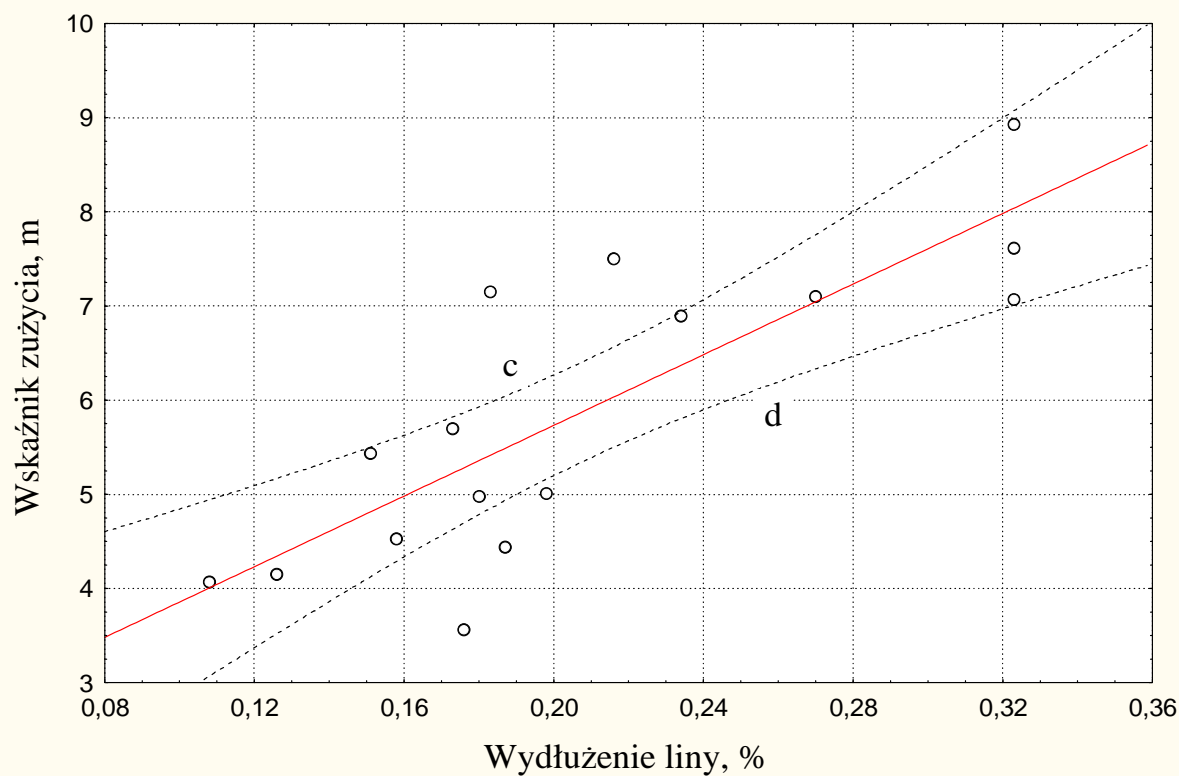
Na rys.6.2, 6.3 i 6.4 przedstawiono wartości magnetycznego wskaźnika m , przebiegi prostych regresji oraz przedziały ufności (linie c i d) wyznaczone przy poziomie ufności $P = 95\%$.

Rys. 6.2. Magnetyczny wskaźnik zużycia $m = \psi(N)$ linii $6x7+FN$; linie c, d – granice przedziału ufności

Rys.6.3. Magnetyczny wskaźnik zużycia $m = \psi(n)$ linii 6x7+FN ; linie c , d – granice przedziału ufności

Rys.6.4. Magnetyczny wskaźnik zużycia $m = \psi(\epsilon)$ linii 6x7+FN ; linie c , d – granice przedziału ufności

Graniczna wartość magnetycznego wskaźnika zużycia

Wykorzystując otrzymane modele regresyjne zmiany magnetycznego wskaźnika zużycia m , od liczby cykli zmęczeniowych N , liczby pęknięć drutów n i względnego wydłużenia próbki liny ϵ , wyznaczamy przybliżone graniczne wartości m_{gr} w oparciu o dopuszczalne graniczne wartości klasycznych wskaźników zużycia. Dla lin przeciwzwitych konstrukcji 6x7 + FN dopuszczalne ze względów bezpieczeństwa liczby pęknięć drutów wynoszą: 1-na odcinku o długości 6x d – 2 pęknięcia, 2- na odcinku o długości 30x d – 4 pęknięcia (d – średnica liny). Dla badanej liny wcześniej wystąpiło kryterium drugie przy liczbie cykli $N_{gr} = 5000$ mamy $n_{gr} = 4$. Jak wynika z wykresu wydłużania (rys.), ponowne znaczne wydłużanie liny wystąpiło po przekroczeniu $\epsilon_{gr} = 0,23\%$. Podstawiając powyższe wartości do (6.4), (6.5) i (6.6) otrzymujemy:

$$\begin{aligned} m_{(N)} &= 6,634, \\ m_{(n)} &= 6,27 \\ m_{(\epsilon)} &= 6,295 \end{aligned} \quad (6.7)$$

Są to wartości mało różniące się. Można przyjąć że dla badanej liny przeciwzwitej konstrukcji 6x7 + FN $m_{gr} = 6$. Jest to wartość wyższa od uzyskanych dla elementów litych stalowych [3]. Lina ma budowę złożoną. Elementami składowymi są druty, splotki, organiczny rdzeń oraz smary. Proces makro umocnienia przebiega odmiennie niż w

jednorodnych cięgnach lub prętach Zagadnienia te wymagają dalszych badań z linami różnych konstrukcji i przy różnych warunkach obciążeń. Otrzymane wstępne wyniki potwierdzają, że wartość magnetycznego wskaźnika m zależy od przebiegu procesu postępującego zmęczenia. W miarę wzrostu liczby cykli pracy, liczby pęknięć drutów i narastającego wydłużenia zmniejsza się przekrój liny co powoduje wzrost naprężeń.

Wnioski i uwagi końcowe

1. Magnetyczna pamięć metalu MPM jest to nieodwracalna zmiana stanu namagnesowania drutów stalowych, splotek i całej liny. Początkowa MPM nowej liny przejawia się w postaci magnetyzmu szczątkowego, uformowanego po wykonaniu drutów, splotek i skręceniu ich w linę w magnetycznym polu Ziemi. Charakteryzuje ona strukturalną i technologiczną dziedziczność wyrobu, który poddany był różnej wielooperacyjnej obróbce. Pod wpływem cyklicznie zmiennych obciążeń roboczych, przewyższających średni poziom naprężeń wewnętrznych, druty i cała lina poddawane są dalszemu „samonamagnesowaniu” w słabym magnetycznym polu Ziemi.

2. Metoda oceny stanu naprężenia i odkształcenia oparta na efekcie magnetycznej pamięć metalu MPM posiada wiele zalet. Nie wymaga czyszczenia i sztucznego magnesowania badanych elementów, co znacznie ułatwia prowadzenie badań diagnostycznych. Metoda znana jest od 20 lat. Jej twórcą i propagatorem jest A.A Dubow, który opublikował wiele prac, uzyskał wiele patentów i przyczynił się do wdrożenia metody do badania różnych elementów nośnych i konstrukcji

3. Badania drutów i splotek wykonane metodą magnetycznej pamięci metalu MPM pozwoliły na określenie przebiegu zmian składowej pionowej magnetycznego pola rozproszenia H_p i magnetycznego współczynnika koncentracji naprężeń K_{in} . Wyniki te pozwalają ocenić zróżnicowany stopień zmęczenia tych elementów.

4. Zastosowanie metody MPM do badań diagnostycznych lin stalowych wymaga opracowania odpowiednich głowic pomiarowych i wykorzystania specjalistycznej małogabarytowej aparatury oraz oprogramowania komputerowego.

5. Przeprowadzone w Laboratorium Lin i Urządzeń Szybowych GIG połączone badania zmęczeniowe liny oraz badania z wykorzystaniem magnetycznej pamięci metalu dostarczyły dalszych ważnych wniosków. Pomiedzy klasycznymi (mechanicznymi) i magnetycznymi wskaźnikami postępującego zmęczenia istnieje duża współzależność. Współczynniki korelacji wszystkich zmiennych są istotne przy poziomie istotności $\alpha < 0,05$.

6. Między magnetycznym wskaźnikiem zmęczenia (zużycia m a liczbą cykli zmęczeniowych N , liczbą pęknięć drutów n i wydłużeniem ϵ istnieje znaczna zależność regresyjna. Opracowane modele regresyjne pozwoliły na określenie dla badanej liny przybliżonej wartości granicznej magnetycznego wskaźnika zużycia $m_{gr} = 6$.

7. Zagadnienia te wymagają dalszych badań z linami różnych konstrukcji i przy różnych warunkach obciążeń, co uzasadnia zakupienie niezbędnej aparatury i programów komputerowych.